

PORTRÉTNÁ IDENTIFIKÁCIA

Vymedzenie pojmu „portrétna identifikácia“ a jej charakteristika

Portrétna identifikácia – metóda kriminalistickej techniky, ktorá skúma vonkajšie znaky osoby na účely zisťovania totožnosti osôb (identifikácia osôb) podľa ich vonkajších znakov.

Vonkajšie znaky osôb:

- a) statické (anatomické – delia sa na metrické a morfológické), napríklad tvár, stavba častí tela,
- b) dynamické (funkčné), napríklad gestikulácia, chôdza, spôsob reči.

Opis osoby a opis tváre ako základné východisko portrétnej identifikácie

Z hľadiska identifikácie osôb je najdôležitejší opis, konkrétne opis tváre. Vonkajšie znaky (vzhľad) tváre sú individuálne a nemenia sa.

Kategórie znakov dôležitých pre opis tváre:

1. **z hľadiska spôsobu hodnotenia**
 - morfológické (kvalitatívne, nemetrické), napríklad tvar očnej štrbiny, priebeh chrbta nosa a pod.,
 - metrické (kvantitatívne), napríklad výška tváre, vzdialenosť očných štrbín;
2. **z hľadiska výpovednej hodnoty**
 - všeobecné, napríklad vlasy,
 - špecifické (individuálne), napríklad jazvy;
3. **z hľadiska relatívnej premenlivosti**
 - vekom zanedbateľné,
 - vekom premenlivé.

Druhy opisu osoby

- a) **úradný** – zabezpečuje ho kriminalistický technik na základe priameho pozorovania,
- b) **laický** – získaný na základe výpovede svedkov alebo poškodených.

Obsah úradného opisu – telesná výška, telesná hmotnosť, postava, zdanlivý vek, tvar lebky, tvár, vlasy, čelo, obočie, uši, nos, fúzy, ústa a pery, zuby, brada, ruky, nohy, chôdza a držanie tela, spôsob reči a znalosť jazykov, osobitné znamenia a tetovanie.

Laický opis – získava ho odborne pripravený pracovník polície zvyčajne výsluchom svedka alebo poškodeného, pričom údaje poskytované týmito osobami prenesie do terminológie úradného opisu.

Činitele ovplyvňujúce kvalitu laického opisu:

- **objektívne** – napríklad vzdialenosť, z akej bola opisovaná osoba pozorovaná, dĺžka času, smer pozorovania, viditeľnosť,
- **subjektívne** – vlastnosti a schopnosti osoby podávajúcej údaje (schopnosť vnímať, videné udržať v pamäti, neskreslene interpretovať, vyjadrovacia schopnosť).

Grafické znázornenie laického opisu osoby

1. **grafická metóda** – grafik nakreslí portrét,
2. **plastická metóda** – výtvarník vymodeluje hlavu opisovanej osoby,
3. **fotomontáž** – fotograf zostaví fotografiu opisovanej osoby montážou z viacerých vzorových fotografií na základe údajov svedka,
4. **skladaný portrét (identikit)** – skladanie znakov detailov tváre na základe výberu svedka pomocou vzorkovnice znakov tváre nakreslených na priehľadných fóliách,
5. **počítačová metóda** – skladanie portrétu (identikitu) zo vzoriek častí tváre, ktoré sú v databáze programu.

Iné metódy identifikácie osôb vychádzajúce z opisu:

1. **somatometrická metóda** – vychádza z poznatkov o rastových zmenách (možno robiť porovnanie tváří osôb z fotografií získaných v rôznom časovom slede, tvár na porovnávaných fotografiách musí byť rovnako situovaná),
2. **metóda antropologickej identifikácie** – využíva sa stomatologická dokumentácia, zdravotnícka dokumentácia, röntgenové snímky a pod.,
3. **superprojekcia** – identifikácia na základe portrétnej fotografie identifikovanej osoby a na základe lebky, ktorá by mohla patriť tejto osobe.

KRIMINALISTICKÁ BIOLÓGIA

Vymedzenie pojmu „kriminalistická biológia“ a jej charakteristika

Kriminalistická biológia je kriminalisticko-technická metóda, ktorá sa zaoberá vyhľadávaním, zaistovaním, skúmaním a vyhodnocovaním biologických stôp ľudského, zvieracieho a rastlinného pôvodu. Jej úlohou je predovšetkým identifikácia osôb, ktoré biologické stopy vytvorili, na úrovni individuálnej alebo skupinovej príslušnosti, a preto sa zaoberá najmä skúmaním biologických stôp ľudského pôvodu.

Vznik, delenie, vyhľadávanie a zaistovanie biologických stôp

Biologické stopy ľudského pôvodu vznikajú:

- a) samovoľným odlúčením (moč, stolica, pot, sliny, slzy, ejakulát, vypadnuté a vyčesané vlasy),
- b) pôsobením vonkajšieho násillia (krv, časti tkanív, časti kostí, vytrhnuté vlasy),
- c) z mŕtvej osoby.

Kritériá delenia biologických stôp:

a) Podľa vzťahu ich pôvodcu k objasňovanej udalosti

- stopy pochádzajúce z organizmu obeť,
- stopy pochádzajúce z organizmu páchatel'a,
- stopy pochádzajúce z organizmu inej osoby,
- zmesové stopy pochádzajúce z organizmu najmenej dvoch osôb.

b) Podľa miesta nálezu

- z miesta kriminalisticky relevantnej udalosti,
- z predmetov a nástrojov, ktorými bola udalosť spáchaná,
- z odevu a tela páchatel'a,
- z odevu a tela obeť,
- z vozidiel,
- z ďalších miest a predmetov (odchodové a príchodové trasy, trasa prepravovania obeť a pod.).

Vyhľadávanie biologických stôp:

- viditeľné stopy – ich vyhľadávanie nespôsobuje žiadne problémy,
- latentné stopy – vyhľadávajú sa napríklad ultrafialovým žiarením, chemickými metódami – postriekaním lumino-
lom.

Zásady zaistovania biologických stôp:

- zákaz dotýkania sa holou rukou a používanie čistých nástrojov a obalov,
- ak je to možné, zaistujú sa celé predmety – nosiče biologických stôp, inak sa odoberie vzorka (napr. zoškrabáním, zaistením na vatový tampón),
- stopy treba chrániť pred mikrobiologickými vplyvmi, napríklad tým, že vzorky sa vysušajú, prechovávajú v znížených teplotách alebo v zmrazenom stave,
- ako obalové materiály sa používajú čistý papier – obálky a sáčky, sklenené alebo plastové obaly,
- zaistujú sa všetky vyhladané biologické stopy, najmä ak je predpoklad, že pochádzajú od viacerých osôb,
- zaistovanie porovnávacích biologických materiálov patrí väčšinou do pôsobnosti zdravotníckych zariadení (napr. krv, vzorky tkanív), niektoré (napr. sliny, vlasy) môže zaistiť aj kriminalistický technik (napr. bukalný ster pre skúmanie DNA).

Skúmanie biologických stôp

Informácie získané skúmaním biologických stôp väčšinou slúžia na druhovú identifikáciu – napríklad na určenie, či ide o biologický materiál ľudského pôvodu, na určenie krvnej skupiny A, B, AB, 0, prípadne systému Rh+, Rh-, systému M, N, MN.

Individuálna identifikácia pri biologických stopách je možná na základe poznatkov molekulárnej biológie o **individuálnosti** a **nemennosti** zloženia úseku molekuly deoxyribonukleovej kyseliny (ďalej aj „DNA“) každého človeka. DNA tvorí štruktúru jadra každej bunky organizmu, DNA sa však môže nachádzať aj v obsahu bunky mimo jej jadra

(mitochondriálna DNA). Pre analýzu DNA je preto vhodná biologická stopa, ktorá obsahuje aspoň niekoľko buniek. Z pôvodnej biologickej stopy sa v laboratórnych podmienkach vytvorí vzorec (kód) úseku molekuly DNA (**profil DNA**). V prípade zaistenia porovnávacej biologickej stopy (napr. od osoby podozrivej zo spáchania trestného činu – v praxi ide o sliny získané bukalným sterom) sa analýzou tejto stopy taktiež vytvorí vzorec (kód) úseku molekuly DNA (profil DNA). **O individuálnej identifikácii možno hovoriť vtedy, ak sa profily DNA z pôvodnej a porovnávacej biologickej stopy zhodujú.**

Perspektívy kriminalistickej biológie sú spojené s využívaním a rozvojom analýzy DNA. Možno očakávať, že analýza DNA sa bude využívať nielen na identifikáciu osôb, ale **prinesie aj údaje o individuálnych znakoch osoby**, napríklad ako táto osoba vyzerá. Budúcnosť využívania analýzy DNA je spojená s využívaním informatiky (napr. vytváranie databáz profilov DNA zo zaistených biologických stôp).

Osobitnú skupinu tvorí skúmanie **kostrových nálezov**, pričom ide o tzv. kriminalisticky relevantné nálezy (od smrti jedinca neuplynulo viac času, ako je priemerná dĺžka života) a historické nálezy. Skúma sa, či ide o pozostatky človeka, jednej alebo viacerých osôb, či ide o muža alebo ženu, vek osoby, čas od smrti do nálezu, príčina smrti, identifikácia osoby a pod.

KRIMINALISTICKÉ SKÚMANIE RUČNÉHO PÍSMO

Vymedzenie pojmu „kriminalistické skúmanie ručného písma“ a charakteristika tejto metódy

Kriminalistické skúmanie ručného písma je kriminalisticko-technická metóda, podstata ktorej spočíva v identifikácii osôb na základe ručného písma.

Od skúmania ručného písma treba odlišiť grafológiu. **Grafológia** (psychológia písma) je veda zaoberajúca sa skúmaním ručného písma známej osoby na základe určitých prejavov v jej ručnom písme s cieľom určiť **osobnostné charakteristiky pisateľa**.

Ručné písmo sa skúma predovšetkým na účely:

- a) identifikácie pisateľa skúmaného textu na základe **grafickej stránky** ručne písaného písma (osoba, ktorá text skutočne napísala),
- b) identifikácie autora skúmaného textu na základe **lexikálnej, gramatickej a syntaktickej stránky** ručne písaného písma (osoba, ktorá text vymyslela).

Typy ručného písma:

- kurzíva (bežné písané písmo),
- paličkové (písmo napodobuje tlačené písmená),
- perličkové (jednotlivo napísané písmená abecedy bez spájania).

Zásady kriminalistickej identifikácie pomocou skúmania ručného písma

Identifikácia pomocou skúmania ručného písma je založená na týchto zásadách:

1. **Individuálnosť ručného písma** – ručné písmo každej osoby je odlišné od ručného písma inej osoby. K individualizácii ručného písma dochádza vo veku okolo 15 rokov. Je to proces, pri ktorom dochádza k tvorbe vlastného ručného písma, teda vzniká grafický odklon od normalizovaných tvarov písma.
2. **Nemennosť ručného písma** – existuje relatívna nemennosť ručného písma.

Pre identifikáciu ručného písma je taktiež dôležité poznanie, že:

1. rozdiely vo vnútri rukopisu každej osoby sú menšie ako rozdiely medzi týmto rukopisom a rukopisom inej osoby,
2. zhody vo vnútri rukopisu každej osoby sú väčšie ako zhody medzi týmto rukopisom a rukopisom inej osoby.

Druhy skúmaných materiálov ručného písma

Druhy skúmaného materiálu ručného písma podľa rozsahu:

- súvislé jazykové prejavy,
- izolované jazykové prejavy (podpisy, parafy, skratky).

Druhy rukopisných materiálov podľa kritéria motivácie:

1. spontánne rukopisy,
2. nespontánne rukopisy
 - úmyselne menené a smerujúce k zakrytiu pisateľa,
 - mimovoľne menené, spôsobené pôsobením vonkajších faktorov, napríklad pri státi.

Sporný materiál – všetky písomnosti, ktorých pisateľ nie je známy, prípadne ak existujú pochybnosti o jeho totožnosti, a ktoré majú vzťah ku kriminalisticky relevantnej udalosti (sporné podpisy, zmeny v texte, dopisované časti textu, anonymné texty). Sporný materiál sa zaistuje v úplnosti a v origináli, zaistujú sa teda pôvodné materiály.

Sporné materiály sú:

- a) **spracovateľné** – dostatočne dlhý a čitateľný text,
- b) **čiastočne spracovateľné a nespracovateľné** texty (parafy, samostatné číslice alebo písmená, krátke texty, texty písané hrubými písacími prostriedkami, napr. štetcami, sprejmi, rozmočené a zuhoľnatené písmo, fotografované alebo kopírované písmo).

Porovnávacie materiály – akékoľvek písomnosti, ktoré obsahujú ručné písmo jednoznačne známeho pisateľa.

Ukážky písma – písomnosti vytvorené jednoznačne známym pisateľom, ktoré vznikli bez jeho vedomia, že budú použité na identifikačné účely.